

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2019, No.(39)

Pg.16-34

סכסוך הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג

Conflict of characters in the works of Jacob Steinberg story

Asst. Prof. Asmaa Abdel Karim Abdel Rahman:

asmaaabdulkreem@yahoo.com

University of samarra.

(استلام البحث 2018/4/11: قبول البحث 2018/4/30)

Abstract

A character is one of the most important pillars of narrative production. Most critics believe that a character is the focus of events.

Jacob Steinberg, a Jewish writer who is Ukrainian by origin, wrote many stories, most of which spoke about the lives of Jews in the diaspora, especially in Ukraine. The environment there has been reflected in his stories. Steinberg focused on the role of characters in shaping these productions.

In this study, we discuss the conflict of characters in Steinberg's stories. This conflict is characterized by different trends and goals. There is a conflict with the environment, a conflict with society, a conflict with the self, a conflict with strangers, etc. This conflict of characters is the starting point for the relationship between the elements of these products.

Steinberg drew a character, especially a woman's figure, by diving into her depths and knowing the finer details about her. Through this we can know the orientations of that character, which in turn draws to us the form of literary output.

Jacob Steinberg used characters as a means of influencing the reader's ideas through the great role played in the course of events for literary work.

Key words: Conflict, characters, Jacob Steinberg, products of stories.

סכסוך הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג**עוזר לפרופ': אסמא עבד אל-כרים****עבד אל-רחמן****אוניברסיטת סאמרא****תקציר**

הדמות נחשבת שהיא אחד היסודות החשובים ביצירה הסיפורית. ורוב המבקרים רואים בדמות כמו הצייר אשר עליו יסובו מאורעות הסיפור.

יעקב שטיינברג, הסופר היהודי יליד אוקראינה, הוא הירבה לכתוב סיפורים, שרובם מתייחסים לחיי היהודים שבגולה, וביחוד אלה שבאוקראינה. הסביבה שם השתקפה בסיפוריו.

שטיינברג התמקד בתפקידן החשוב של דמויותיו בשאלת ציור אופי יצירותיו הספרותיות.

במחקר זה, דברתי בנושא סכסוך (קונפליקט) הדמויות שביצירותיו הסיפוריות של שטיינברג. הסכסוך הזה כולל מגמות ומטרות שונות: יש גם קונפליקט בין האדם לבין סביבתו, בין האדם לבין חברתו, קונפליקט בין האדם לבין עצמו... וכו'. קונפליקט הדמויות הזה הוא נקודת התחלה לידיעת היחסים של אלמנטי יצירותיו של שטיינברג.

שטיינברג צייר אופי דמות גיבורו, וביחוד דמותה של האשה באמצעות הצלילה בעמקי הדמות וידיעת פרטי פרטיה. ובכך אני יכול לדעת מגמותיה של הדמות הזאת, שמציירת את הטופס של היצירה הספרותית.

יעקב שטיינברג השתמש בדמויותיו כאמצע חשוב להשפיע ברעיונות הקורא, דרך תפקידן החשוב של הדמויות האלה באירועים של היצירה הספרותית.

מילות מפתח: סכסוך, דמויות, יעקב שטיינברג, יצירות סיפוריות.

הקדמה:

המחקר הזה מתעניין בנושא הסכסוך של הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג. בעבודה הזאת, דברתי על התייחסותו של שטיינברג לדמויותיו ברוב סיפוריו, ואיך הוא נשען על הדמויות האלה להבהרת אופי יצירותיו. רוב המבקרים רואים שסכסוך של הדמויות מבלט לנו את התכונות של הדמויות האלה. שטיינברג הסופר היהודי הפורה, מנצל את יכולתו הספרותית לשפוך אור על חיי היהודים בגולה דרך יצירותיו הספרותיות, וביחוד דרך סיפוריו. הוא הירבה לספר על האשה ויצריה המפרפרים, על יפיה הרב וגורלה הטרגי. ותיאר את סכסוכה עם סביבתה ובני חברתה. כוחו של שטיינברג גדול בתיאורים פסיכולוגיים, ביחוד כשאלה מהווים את עצם הסיפור מתוך כוונה אמנותית תחילה. הנושא הזה היה כל כך חשוב לחקור בו, על כן השתמשתי בכמה מהיצירות החשובות של הסופר הזה. תכנית המחקר הייתה סובבת על כמה צירים חשובים: **הסכסוך הפסיכולוגי לדמויות, סכסוך דמות האשה, סכסוך הדמויות עם הנכרים, סכסוך שטיינברג עם גורלו באמצעות דמויות סיפוריו.**

הצירים האלה היו אמצע כל כך חשוב לשכנע את הקורא של שטיינברג. במחקר הזה השתמשתי במקורות עבריים רבים שדברו על יעקב שטיינברג ויצירותיו. ובנושא היצירות של שטיינברג, השתמשתי בסיפוריו שפורסמו באתר (פרויקט בן יהודה).

חשיבות המחקר: חשיבות המחקר נובעת מעצם העיסוק בסכסוך הדמויות של שטיינברג, כדי שיהיה אמצע חשוב לשכנע את הקורא. וגם כן להבחין את יכולתו הספרותית של שטיינברג דרך יצירותיו. חשיבות המחקר הזה באה באה משום שאין חוקר במחלקת השפה העברית שהתייחס בפרטים לנושא הזה.

מטרות המחקר:

1. לדון בנושא המצב הנפשי, היחסים בין הדמויות, הקונפליקט של הדמויות, ביחוד דמותה של האשה ואיך המחבר יעקב שטיינברג נשען עליו להבהרת אופן יצירותיו הספרותיות, וביחוד סיפוריו.

2. לשפוך את האור על רוב יצירותיו של שטיינברג.

3. ידיעת עולמן הפנימי של הדמויות בסיפורי שטיינברג דרך המצב הנפשי והיחסים שבין הדמויות.

4. ידיעת מקומו של שטיינברג עצמו בין דמויותיו.

שיטת המחקר: שיטת המחקר היא אנליטית, דדוקציה (אפרוט) ולרוב היא אנליטית סמיטית, מפני שאנו מטפלים בניתוח תמונות שגדושות בסמלים ורמזים וכוללות השראות למשוך את הקוראים ולהשתלט על רגשותיהם.

חומר ואובייקט: בעבודת מחקר זו, שפכתי האור על סגנונו הספרותי של יעקב שטיינברג, ואיך הוא מתעניין בתכונות החיצוניות והפנימיות של דמויותיו כדי להבהרת אופי סיפוריו.

במחקר זה השתמשתי בכמה מסיפוריו של שטיינברג, למשל: **בת ישראל, בשטנים, העיוורת, חלום, מות הזקנה, על גבול אוקראינה, על חוף הדיסנה..ועוד.**

סכסוך ספרותי:

סכסוכים ספרותיים (קונפליקטים ספרותיים), לפי רוב המבקרים: הם מה שהופך סיפור מעניין; אחרי הכל. סיפור על דמות הליכה בחיים ללא בעי יח, ואולי לא עושה עבור נרטיב משכנע או מרגש. קונפליקטים ספרותיים יהיו בצורות וצורות רבות, ולפעמים יכולים לאתגר דמויות שונות. ישנם שני סוגים של סכסוך ספרותי: הסכסוך הפנימי והסכסוך החיצוני. הסוג הראשון הוא: הסכסוך הפנימי, ה נקרא גם: "תו לעומת עצמי", הוא כולל בחירה או מאבק פנימי שצריך על הדמות הראשית להתגבר עליו. לפעמים ה סכסוך הפנימי הזה יהיה רגשות, כגון קנאה, צער, כעס, אומללות, ועוד.⁽¹⁾

הסוג השני של קונפליקט (סכסוך) ספרותי נקרא קונפליקט חיצוני. ניתן לחלק את הקונפליקט החיצוני לארבע קטגוריות בסיסיות: תווים לעומת תווים, תווים לעומת טבע, אופי מול חברה, וכן תווים לעומת טכנולוגיה.⁽²⁾

בחלקה של סיפור, ה סכסוך הספרותי העיקרי מתגלה בדרך כלל בין התערוכה לבין הפעולה העולה של הסיפור, אם כי ניתן לגלות הרבה סכסוכים לאורך חלקים ארוכים יותר של סיפורת. הצורה של נרטיב כוללת בדרך כלל את העימות האולטימטיבי של הסכסוך הספרותי, ומגלה למי יהיה הנצח. הנפילה וההחלטה המפליגות חושפות את ה שפעתו של הסכסוך על הדמויות ועל עולמן - ולעתים גם על עתידן.⁽³⁾

הדמות:

הדמות, בספרות ובאמנות, היא לפי רוב המבקרים, כל אחד מן המשתתפים ביצירה. ואנו מתייחסים לזו שנוצרה בסיפור, או ב שאר ענפי הספרות. הדמות שבספרות נקראת **דמות ספרותית**, הדמות ש בסרט קולנוע נקראת **דמות קולנועית**, ו בטלוויזיה, היא נקראת **דמות טלוויזיונית**. וכאשר אנו מתייחסים לפיתוח ויצירת הדמות נקרא זה אפיון. ולרוב הדמות היא של אדם, וגם כן יש שם שקיימת דמות שאינה אנושית ביצירה הספרותית.⁽⁴⁾

סוגי הדמויות:

הדמות הראשית: היא הדמות שמופיעה באופן הרבה בסיפור. הדמות הראשית תהיה הציר שביצירה הספרותית והיא זוכה להבלטה ביצירה, וגם כן בעולמה הפנימי ביצירה זאת. הדמות הראשית עוררה את תשומת לבו של הקורא.

הדמות המשנית: היא הדמות שמצויה בסיפור פחות מהדמות הראשית. היא מיועדה לסייע לשאר מרכיבי הסיפור. וגם מיועדה לדמות הראשית במישורים שונים. הדמות המשנית מסייעת גם בבניית הרקע האנושי והחברתי שבסיפור. הדמות המשנית פתחה הדרך לדמות הראשית, וגם כן היא מסייעת לאפיון אותה דמות. מעמדה וחשיבותה קטן יותר. אנו רואים בדרך כלל שיש שם קשר שבין הדמות המשנית לבין הראשית.

הדמות העגולה: היא דמות שתהיה לרוב מורכבת ובעלת תכונות רבות. גם כן הדמות העגולה היא דמות שעוברת שינוי והתפתחות. ל דמות זאת יש פחות שתי תכונות שסותרות ושונות זו מזו.⁽⁵⁾

הדמות השטוחה: היא הדמות שלרוב בנויה סביב תכונה אחת בלבד. הדמות השטוחה היא לפעמים בעלת תכונות רבות. לפי רוב המבקרים הספרותיים, הדמות השטוחה תהיה כפופה לתכונתה ולא מתפתחת.

דמות אורחת: היא הדמות שהופעה שלה קצרה יותר משאר הדמויות האחרות.

דמות טובה: היא דמות הגיבור שתפקידה בסיפור מצילה את המצב, וגם כן היא טובת לב.

דמות רעה: היא הדמות שבניגוד לדמות טובה, עושה לגיבור רוע

דמות במוקד: היא דמות מרכזית ביצירה הספרותית ושאר הדמויות סובבות ועושות את כל מה שהן עושות בשבילה/למענה **אך היא אינה עושה דבר.**

שימו לב, ש עיקר ההבדל בין הדמות ה משנית ל ראשית יהיה לרוב בנושא חשוב שהוא בעיצוב הנרחב של העולם הפנימי של הדמות הראשית, בעוד הדמות המשנית. וגם כן הדמות הראשית שקועה בלבטים פנימיים, וגם כן היא שקועה בפעילות חיצונית או פנימית אינטנסיבית. וגם כן היא מגלה קווי אופי מובהקים ואיכויות אנושיות ייחודיות, וגם כן היא מתפתחת ועוברת תמורות שונות – אך בנוסף לדמות המשנית, היא נוטה להיות "שטוחה", תמורות הנפש והלבטים הפנימיים.⁽⁶⁾

יעקב שטיינברג: קורות חייו, יצירותיו וסגנונו הספרותי:**קורות חייו ויצירותיו:**

יעקב שטיינברג (היה משורר, סופר עברי וידידי), נולד בשדה לבן שבאוקראינה ב-1887, בגיל 14 עבר לאודסה ויחד עם שניאור ופיכמן נמנה עם באי ביתו של ביאליק, אשר נתן דעתו על שיריו הראשונים והעריך את כשרונותיו המעולים. ב-1903 שטיינברג עבר לוורשה, בשנת-1910 הוא עבר לשווייץ, שם למד באוניברסיטאות לוצרן וברן. שטיינברג כתב בעברית וביידיש.

בשנת 1914 יעקב שטיינברג הגר פלסטינה, שם החל לכתוב יצירותיו בעברית בלבד. הוא כתב הרבה בעיתון "דבר". בשנת 1929 שטיינברג נשא לאישה, שהיא המוזיקאית ליזה שטיינברג.

בשנת-1937 זכה שטיינברג בפרס ביאליק, בגין יצירותיו הספרותיות.

רוב יצירותיו של יעקב שטיינברג הן מתייחסות לחיי היהודים שבגולה ובפלסטין.

הוא נפטר בתל אביב בשנת 1947 ונקבר שם.

שטיינברג כתב הרבה יצירות: השיר "נשיקה" ב-1905, "ספר הסאטירות" ב-1910, "על שפת הנהר" ב-1911, הסיפור "מגילת הרעב" ב-1912, הסיפור "העיוורת" ב-1912, קובץ הסיפורים "סיפורים" ב-1922, קובץ השירים "שירים" ב-1923, "כתבי יעקב שטיינברג" ב-1937, "דמויות וחזיונות" ב-1939, "מבחר ליריקה ורשימות" ב-1963, וקובץ הסיפורים "ילקוט הסיפורים" ב-1966, וכו...⁽⁷⁾

סגנונו הספרותי של שטיינברג:

שטיינברג מבקש בעקיבות מרובה, לחשוף את "האני האובד". נוסף על ההשפעות הספרותיות קובעת בנטייה דקאדנטית זו גם המנטאליות האישית של המשורר והסופר. היסודות הקטביים של הוללות וסגפנות (המצויינת על ידי רוב מבקריו), מביאים אותו בהכרח אל פריקת עולו של המוסכמות למיניהן מזה, ולקבלת דינה של משמעת חמורה מזה. יש לשים לב לקטביות זו, לפי שבה נמצא את פתרון חידתו של שטיינברג וזיקתו הנפשית לדקאנדנס, בקריאות התגר שלו כבציווי החמורה שלו. כל שהוא לאחרים גילוי ספרותי לשעה (לפיכמן במיוחד), הרי הוא דרך חיים ודרך יצירה לשטיינברג.⁽⁸⁾

לא רק הבחינה האמנותית משווה לרשימותיו של שטיינברג ערך רב, אלא גם העיקרים הציונים-חלוציים, המקופלים בהם. הוא השקיע ברשימותיו המון בעיות, סוגיות קשות הכרוכות בשיבת-ציון החדשה. שטיינברג ידע לקלוף מהענינים האקטואליים את קליפות השעה ולהבליט את תוכם ההיסטורי, את משמעותם העקרונית, את סמלם לדור. הדמות הנכספת שלו הוא החלוץ, אשר "בא לארץ זו".

שטיינברג הירבה להפוך במסכת שלילת הגלות והגיע למסקנות קיצוניות, מוגזמות ומסולפות, כגון שלילת התלמוד, שלילת כל מורשת הגלות ושלילת הגולים עצמם. אפילו היצירה העברית החדשה נתנמכה בעיניו, שהיו נשואות ליצירת התנ"ך בהערצה ובתפילה, שבמולדת יקום שוב היהודי התנ"כי, היהודי הקדמון, החושל את גורלו במו ידיו והחוצב את שלהבת חייו מסלעי בראשי. סיפוריו של שטיינברג שופעים ציורי-נוף מרהיבים, צבעים רעננים ודשנים, הרי אלה צבעי אוקראינה הברוכה, מולדת נעוריו. בסיפוריו רוטטות לפרקים נעימות לירות, האוצלות להם תוגה דקה, קסם האגדה והוד הסמלים הטהורים. שטיינברג הירבה לספר על האשה ויצירה המפרפרים, על יפיה הרב וגורלה הטרגי, תיאר לבטי אהבה ומשחקי אהבה והוקיע את קלון הגבר לגבי האשה.⁽⁹⁾

סכסוך הדמויות ביצירותיו הסיפוריות של יעקב שטיינברג

מבוא: יצירתו של **שטיינברג** היתה תמיד עטופה כעין דוק של פרישות, של אצילות מעולפת ומרוחקת החוצצת בינו ובין העולם. סיפוריו, עם שהם מלאים תסיסה כבושה וחרדה פנימית, שופעת איזו קרירה, מעין התרחקות מדעת.⁽¹⁰⁾

נדמה לי, שעל שפתי שטיינברג עולה מפעם לפעם איזו תנועת-עוית, הבעת בחילה של אדם שנפגע מחמת גסות שבחיים ונוה לו להתייחד עם נפשו ועם יגונו הנאצל. אמנם, מזמן לזמן מורגשת אצלו גם מרידות חריפה ועקיצת-לעג שבאכזבה. היתה בו בינה יתירה וניתנה לו ראייה חדה ונוקבת ביותר מכדי המלט מהרגשת הקרע שבחיים.⁽¹¹⁾

ואני רוצה לומר: כמו שבדברים שלמעלה, כל שצמאון החיים גדול אצלו יותר-יותר עלול הוא להרגיש באותו קרע ויותר הוא נוטה לבקש משען לסבל-נפשו בצללי-חוך. וככה נעשה שטיינברג סופר סאטירי, היחיד כמעט בזמנו. ואולם דרך הסאטירה אינה מובילה אל המרחב, הסאטירה היא תפישה חד-צדדית, הבלטת צלה העקום של המציאות, מציאותה של הנפש האנושית. שטיינברג מתעניין הרבה במצב הפסיכולוגי של דמותו כדי שיבהיר את אופנה.

שטיינברג היה סופר הוגה דעות ומעמיק חקר בחזיונות חיים ויצירה- תכונות נוספות על האמן שבו. בכל מקצועות יצירתו- בספור כבבקורת, בפובליציסטיקה כבדברי מחקר, ניכר קודם כל איש-התרבות שלבו פתוח לקראת העולם, סופר החי את חיי תקופתו על ריבוי גילוייה, על תנודות הרוח ופרפורי המחשבה שלה. כל אלה מתגשמים דרך דמויותיו של שטיינברג בכל סוגי סיפוריו.⁽¹²⁾

תורת הפילוסופיה והמהפכה הסוציאלית, תורת האמנות ומפעל החלוצים- כל אלה מאמצים אנושיים הם, נסיונות נועזים לכבוש את התווה ובוהו שבעולמנו ולהטביע בהם צורה. במרכז

כל החזיונות הגדולים עם הקטנים עומד סוף-סוף האדם: ממנו להם טעם וחיות ומידיו להם תיקון וצורה.⁽¹³⁾

האדם, באשר הוא אדם, בכל לבושיו הסוציאליים ובכל רגעי חייו, הכואב ומפרפר, בונה והורס, הנאבק על קיומו ומקיים את החיים, הוא הציר אשר עליו תסוב יצירתו של יעקב שטיינברג, בדבר אחר הדמות היא הציר של הסיפור של שטיינברג.⁽¹⁴⁾

על כן אני רואה ששטיינברג נענה למתהווה, למציאות החיה ושוטפת, ולבו ער גם לקריאת הרגע. כי יש רגעים-הרת עולם, וילדי-יום שהם רמזי גורל. שטיינברג נשען הרבה על דמות גיבוריו כדי להבהרת את אופי סיפוריו, במובן אחר דמות סיפוריו של שטיינברג היא הבסיס החשוב ביותר שעבורו תהיה העבודה הספרותית מוצלחת ומועילה לכל הקוראים.

הסכסוך הפסיכולוגי לדמויותיו של שטיינברג:

כוחו של שטיינברג גדול בתיאורים פסיכולוגיים, ביחוד כשאלה מהווים את עצם הסיפור מתוך כוונה אמנותית תחילה. למשל הסיפור "מות הזקנה" הוא ציור פסיכולוגי טהור, שהכל מרוכז בו מסביב לנקודה אחת- מסביב למטת הגוועת, יש כאן המון פרטים-לא-פרטים, תפלים וארעיים, אך מכולם שופעת חרדה ההולכת ומתגברת על הסוף.⁽¹⁵⁾

לכאורה איזו תנועה טפלה, איזה דיבור או נהימה סתומה ללא-טעם וללא-כוונה מיוחדת, והם משרים משום-מה על בני-הבית איזו צפיה חרדה, כאילו רמזים הם לדבר-מה סודי ונורא ההולך ומתרחש בחדר. הפחד נעשה מוחשי ביותר דוקא ברגע של טשטוש ההכרה, כשארג-הרהורים קאפריסי מתחיל מרחף לפני העין הפנימית והוא משמש מעבר בין מצב הערנות ובין דמדומי-הנפש שלפני שינה.⁽¹⁶⁾

כל הזעזועים והרחשים הנעלמים של הרגש והמחשבה, הכלואים כרגיל מטעם הרצון מתחת לסף ההכרה, מתפשטים ומשתלטים בנפש. החרדה לגורל הזקנה ולחידת המות החרותה בפניה, שהתעלמו ממנה במתכוון והשתדלו להשכיחה על-ידי טרדות יום ועסקי אכילה ושתייה, קבלה עכשיו בדממת הלילה וערב החלום מידה מופלגת ביותר. וכל אחד מבני-הבית מקבל את רמזי הגורל מתוך עירוב-הרגשות שונה ונבדל, המתאים לגילו ולמידת חיבורו עם החיים.

בתיאורים אלה גילה שטיינברג כוח של דמיון ודקות של הרגשה יוצאים מן הכלל:

"מעבר החלון השני נראה דבר-מה ללא דמות, אשר לא יעורר שאון בלכתו ואשר צל לא ילווה אליו, כאשר יגלה עצם הדבר אחרי אשר יגולל מעליו המכסה, כך מתגלה דבר זה שאין לו דמות מתחת לפני החוץ הנגללים בלאט הלאה, הלאה, ובמקום אשר יעלה קרום העולם העליון, שם ימוג האור, ועלטה חסרת צבע, מבלי לחכות לדבר-מה, ואולם מבטה פונה עדיין כלפי העלטה הזאת. מבט אחרון זה, כמבט ראשון של איש שזה אך הוכה בעוורון, ואובד לסוף ביחד עם החלון בתוך העלטה".⁽¹⁷⁾

מאבק פסיכולוגי אחר, שהוא תיאור מחריד של פחד ניתן בסיפורו של שטיינברג **"העיוורת"**. הסוד הנורא המקיף את האשה העיוורת, מאמציה האנושיים לצאת מתוך עלטת הנפש, לעמוד על טיב בעלה המוזר והשותק, לנחש את טבע סביבתה העטופה תמיד דממת-סתר, והפתרון האיום שנתגלה לה כשנתקלה ליד ביתה בשורה של מצבות-אבן, כל זה ניתן בצמצום רב ובהרצאת-דברים המגבירה את רגש האימה עם כל שורה.⁽¹⁸⁾

"העיוורת גומעת גמיעה ראשונה ולבבה דופק וכלי התה רועד בידה. היא יודעת, כי בעלה העיץ בה עכשיו עיניים ומשגיח בשתייתה... למה הוא מדבר כדברים האלה ומעורר בלבבה פחד ובהלה?"⁽¹⁹⁾

אותו נושא, בצירוף קוים פסיכולוגיים, המסבכים את הענין, אנו מוצאים גם בסיפור **"בשטנים"**. מה שמציין ביחוד את הסיפור הזה הוא תיאורי-הנוף המרובים השופעים צבעים רעננים, וגם הרצאת הדברים הבהירה והשקטה החסרה לגמרי את יסוד ההתבוננות השכלית והאירוניה העוקצת, החותר ביתר סיפוריו של שטיינברג. שקט רווה נסוך על פני הדברים, אותו שקט שבסביבות כפר, שרחשי צמיחה והמית נהר והדים מדומדמים של עבודת אכר ושירת מולדאוואנים רוות-געגועים ממלאים אותו תנועה וחיים.⁽²⁰⁾

"דממה שורה בתוך הבשטנים. שמש הצהרים יוקדת כיקוד אש, ואולם משנהו ילך כבר קולה הלך ונמוך בלהט הצהרים ודממתם. ושוב שקט על פני כל המרחק, עד שרעד החבלים על פני הנהר ישמע עד קצות הבשטנים הרחוקים כלחישת חשאים ממושכה, אבל העינים תלאינה עוד להביט בפני הנהר, והחסידה הלבנה, רחבת-הכנפים, הטסה עגולים-עגולים בתכלת השמים"⁽²¹⁾

שקט זה מגיע גם עד לרחוב היהודים שבקצה העיירה, מקום שם גרים חוכרי הבשטנים, יהודים רחבי-כתפים ומגודלי-זקן, וכמוהם היא גם חנה-חיה, אשת המנקר, היא גבוהת-קומה ורחבת-כתפים, שנאשה מבעלה הקלוש והמסכן, שהובא אליה מברדיטשב יחד עם פניו הצנומים ופאותיו הדקות, ומצאה את תיקונה בקרבת האדמה, בחכירת בשטנים, וכאילו התמזגה בשפע החום והבריאות שהיו נובעים מבשרה.⁽²²⁾

פה שטיינברג מקשר את המצב הפסיכולוגי של דמויותיו עם אופן הנוף הכפרי, או הוא עושה השוואה סימנטית בין הקו הפסיכולוגי של הדמויות ובין אופן חייהם בכפר. גם כן אני רואה ששטיינברג מחפש על הפרובלימה הפסיכולוגית. וגם בסיפוריו, הוא מנצל את כשרונו הנפשי לעורר את המחשבה, לשמש גורם מפעיל, לפתוח אפקים חדשים, להוציא אדם מקליפתו הצרה, האנוכית-שבטית-גזעית-מעמדית, ולהעמידה על האנושי. כל אלה יהיו דרך דמויותיו של שטיינברג.

סכסוך דמות האשה בסיפורי שטיינברג:

במערכת הנפשות, המופיעות בסיפוריו של שטיינברג, קובעת האשה מקום לעצמה והיא גם מוארת באור אחר-אור של חסד. דמויות הנשים שלו (בנות-ברית ושאין בנות-ברית) חוט של אצילות מתוח עליהן והן מחוננות בכל סגולות החן והעדנה. ואילו בנות-ישראל נוסף להן גם קו של טראגיות וחותם הגורל טבוע בהן מתחילת בריתן. הן פורחות בתומת יפין על פני השטח האפור של העיירה כסמל חי לשארית הלשד והחמדה שעדיין נשתמרו בקרב העם, -לאותו הכוח החיוני החותר בנתיבות נעלמים והמקשר אותנו באורח פלא אל "מעגל הטבע".⁽²³⁾

"פה סופגות הנערות יחד עם השמשיות את אור השמש ואת חומה, וחנה-חיה-נערה שפניה מאדימים עם גמירה לכל רמז מגרה ועיניה נתקלות בכל לילה, לפני שינייה, ביצורי-גווה המלאים אותה. חנה-חיה לא נפל עליה לבה אחרי חתונתה.. וחנה-חיה היתה צריכה לנהל את ביתה במשכורת בעלה המגורר".⁽²⁴⁾

אך יופי זה חתום בתוך עצמו ואינו מאיר על פני חוץ. אף אין מי שיברך עליו ברכת הנהנין. ולפיכך גורלו להיות מתנוון בלא-עת מחמת כמישה מוקדמת או מחמת פגיעה קשה של החיים בתוך אורח זעומה זו של הגיטו היהודי.

ציור מזעזע של יופי מתכמש מחמת זוהמה וטחב שבסביבה ניתן ב"בת ישראל", אחד מסיפוריו היפים ביותר, שנכתב במין ריאליזם אכזרי המהלכת עלינו אימים. אשה רבת-חן מסביבות חרסון נפלה לתוך ביצת העיירה שבואהלין הצנועה, שלא יכלה נשוא את האור הרב שהיה שופע מן החיוך שעל שפתיה ומן הצחוק השקט שבעיניה. שטיינברג אינו מתאר את יפיה, זה ניתן באקראי, דרך הערות קלות אגב הרצאת הדברים.⁽²⁵⁾ אך כל הערה עושה רושם של הברקת-פתאום, החושפת עד כדי סנוורים משהו מן היופי הטמיר האצור בכל חוויתיה של האשה הזרה הזאת:

"כל האנשים והנשים לא דברו כלל על אודות צפורה, אולם לכולם נשאר בראשם כעין שאון קל, כאילו חלף עליהם דבר-מה זורח...לא לאשה כזאת היה צריך".⁽²⁶⁾

דומה, שרוב יותר מדי הזיו מלהסתכל בו מקרוב. ואף בעלה, מוכר הדגים החנוטים, המלוכלך תמיד בציר של דגים עכור, חושש מלהסתכל בפניה המאירים. אשה על כל הוא חש להעיב את זיו-תארה ולהשקיעה באותה הזוהמה הגופנית והנפשית, שהיתה לו אורח טבעית.

שטיינברג הירבה לספר על האשה ויצריה המפרפרים, על יפיה הרב וגורלה הטרגי, תיאר לבטי אהבה ומשחקי אהבה והוקיע את קלון הגבר "נחות-הדרגה" לגבי האשה, העולה עליו בעלות רוחה-בכנות רגשותיה ובטבעיות יצריה וביציבותיה... ביחוד העלה את סבלותיה של האשה העבריה, אשר יפיה מתכמש ונובל מחמת הזוהמה וקטנות-המוחין שבגיטו היהודי, מחמת החיים היהודיים הקשים ללא נשוא ("בת ישראל" ו"בשטנים" ועוד).⁽²⁷⁾

בנוסף לדמות האשה בסיפורי שטיינברג אנו רואים גם שמה שאירע לאם אירע לבת, אף כי גלגולי חייה של זו היו יותר מסובכים. בתוך "הבשטנים" גמלה אהבתה הראשונה והיחידה לבן השכן. וכשנמסר זה לצבא ונהג בה גסות, מעשה "ריקרוט", תקף עליה עלבונה, שנהפך לאט-לאט למין קהות שברגש. במצב-נפש כזה השיאה אביה לאחד מ"כלי-קודש", לבנו של שוחט בעיירה רחוקה, אף כי זה עוד היה עליו להבחין שתי פעמים לצבא.⁽²⁸⁾

כל העת ההיא היתה האשה הצעירה שרויה במצב של אדישות מוזרה ולא היה לה בעולמה אלא אכילה ושתייה, ואף היא צידקה על עצמה את הדין. את בעלה תחולה סעדה בסבלנות כחובת אשה לבעלה. אך גם בשובה אל בית-אמה ובהפגשה שוב עם אהובה לפנים, לא נתעורר בה לבה וקפאין נפשה לא עזבה:

"תאווה להסתכל בלילות ביצורי גוה שהלו בשר ונעשו רכים ולבנים... הוא יושב עמה על סף הבית ישיבה ארוכה וחוד הלילה מרחף על שניהם בכנפי מנוחתו... וכשידו של מנדל נוגעת לפעמים נגיעה ארעית ביד פיגה, לא יעבור אף רעד כל-שהוא בבשרה, ועיניה צופות כמוקדם במנוחה לתוך הוד הלילה".⁽²⁹⁾

דמותה של האם עלתה יפה מזו של הבת. הפרוצס שעבר בנפשה של פיגה אינה מחזור כל-צרכו ואף אין הוא מותנה מהתפתחות הדברים. הציטאטים האחדים שהובאו בכאן, המרמזים על נסיון של **ביסוס פסיכולוגי** על יסוד הנארוקזם, לאמר: **"אהבה שהופנתה, מחמת חוסר אובייקט, כלפי עצמה, אין בהם לבאר את חידת נפשה של פיגה, שכבר ידעה אהבת גבר".**

התעכבתי באריכות על הסיפור **"על חוף הדיסנה"**, משום ששטיינברג משמש בסיפור בניו-אב לשאר הסיפורים, הן מצד דרך הציור המגלה טביעת-עין של אמן וזיקה חיה למראות ולצבעים, והן מצד הנטיה להתעמק בנבכי-הנפש המטירים ביותר, דרך עצב הדמויות, וביחוד דמותה של האשה. ככה מיסד הסיפור הזה על מקרה של תסביך-נפש שאינו שכיח ביותר. בסיפור הזה **סונקה** גדלה בכפר והיתה רגילה לראות ביחסי-מין חפשיים אצל בני-האכרים. בגרה קודם זמנה והנוף הצעיר בשל לאהבה.⁽³⁰⁾

נצטרף לכך רגש של קנאה בחברתה הגדולה, סוניה לבובתה, בת דודה, שהיתה פורחת בבגרות גופה ובשלוות אהבתה. רגש זה של הערצה וקנאה והשאיפה להדמות לחברתה ולהיות במצבה, יחד עם צירוף השמות הדומים (סונקה-סוניה) הולידו בה מצב-נפש מסובך, מעין השליה עצמית הקרובה להזדהות.⁽³¹⁾

"סונקה טרם תען דבר ופניה נטויים עדיין כלפי הראי. ופתאום היא מפנה את עצמה ובפניה בכחושים משתפכת אדמומית מוזרה, אותו אודם הבושה הנראה כלוט תעלומות על פי אנשים אשר עורם שחור וקודר".⁽³²⁾

וכשנזדמן המקרה וחתנה של סוניה, סטודנט מרושל-אופי, קל אהבה וקל-הנאה, התאכסן בבית-הוריה של סונקה אשר בכפר לימות הקיץ, התמכרה לו מתוך עוורון-נפש- מתוך אותה השליה של הזדהות.⁽³³⁾

דמותה של סונקה היא מודל לנערה היהודית החייה בגולה. והייתה תחת הלחץ של סביבתה הכפרית. הדמות זו הייתה אחד מבסיסי הסיפור של שטיינברג, ואני שפכתי את האור על יחסיה עם בני חברתה. שטיינברג צייר את אופי דמות האשה עבור הכניסה אל תהומה. הסופר הזה שפך אור על פרטי פרטיות של דמויותיו, כדי שיהיו אמצע חשוב לשכנע את הקורא.

עם הופעתה של סוניה פג החלום, ותמימותה הטבעית ורגש הבושה והנוחם על מעשה הבגידה הקיצו וזעזעו את נפשה בסערת-יאוש.⁽³⁴⁾

"היא ידעה עכשיו ברור מה היא סוניה לבובנה ומה הדבר אשר עבר על עצמה, היא הגתה את רעיונה- כי אין עוד לראות את סוניה לבובנה, אין לראות אותה לעולם!"⁽³⁵⁾

לעומת זה הגבר בסיפורי שטיינברג הוא תמיד נפסד וקל לגבי האשה, העולה עליו במעלות רוחה, ביחס-האמון ובכנות-הרגש שלה ולפי טבע הדברים היא גם הסובלת ביותר. ואולם גם בשאר הסיפורים הינו עדים לשריפת-נשמה ולחורבן חיים, הסטודנט פיינברג, למשל בסיפור **"על גבול אוקראינה"** קיפח מתוך יהירות את נפש אהובתו אנה פאבלובנה, אך יחד עם זה נתרוקן גם עולמו שלו וניטל טעם חייו.⁽³⁶⁾

הדמות זו היא טיפוס של אינטליגנט יהודי, שחריפות שכלו ונטיותו לריפלקטיביות חוצצת בינו ובין טבע הדברים, ואילו דמותה של "אנה פאבלובנה" מקסימה אותנו בטבעיותה ובאצילות נפשה גם ברגע הטראגי שבחייה, היא מעלה על הלב את דמויות הנשים הענוגות, שהיו רווחות בסיפור העברי בתקופה מסוימת.

סכסוך הדמויות עם הנכרים:

זהו הרקע שעל גבו רוקם שטיינברג את דמויות גבוריו ואת ציורי ההווה. העיירה עדיין קבועה במכונה ושומרת את ארוחת-חייה, והחיים בכלל עדיין שוטפים למראית-עין במסלולם הקבוע, זה שלפני תקופת המהפכה. שטיינברג איננו הוגה חיבה יתירה אל העיירה היהודית ואף לא אל יהודיה טיפוחי-רוחה וחניכי-מסורתה. רוב גבוריו, ואפילו המעולים שבהם, הם אנשים גרויי-עצבים, להוטי-דמיון וחלושי-רצון, ואין בהם כוח לעמוד בפני נסיון מכריע.⁽³⁷⁾

הגבור שבסיפור **"על גבול אוקראינה"** בורח מפני האושר שנפל בחלקו, בורח מחמת קאפריסה, מחמת גאווה מזויפה, מבלתי-יכולת להצטמד למתח-גורל הדורשת את מלוא-האדם. הגבור הזה היה מנוסה במלאכת האהבים, נרתע לאוחריו בהפגשו ברגש אמתי של אהבת נערה מתמכרת. וכך הוא, אם כי בבחינה אחרת, הוא הקדיש את נעוריו לתכלית-חיים נעלה מתוך

הרגשה סתומה שהוא משלה את נפשו בהזיות-שוא. והוא הדין בשאר גיבוריו. כמו בשורות האלה:

"הוציא העלם דברים שלא חיכה להם בעצמו, היש כאלה שמתפארים, שאפשר להכיר אותם, את היהודים, על פי תכונות נפשם: גרויי-עצים הם, ולהוטי-דמיון וחלושי-רצון".⁽³⁸⁾

כל מערכת טיפוסיו היהודיים משרה עלינו רושם של אנשים מטושטשי-אופי, שההכרה המוסרית או רגש האחריות בפני החיים לקויים אצלם לאין-מרפא. בכלל, כל העולם היהודי נראה בעיניו כחידת-גורל סתומה של עם ש"יצא ממעגל הטבע" וניתק מרקמת החיים הכללית והוא חי לעצמו בתוך חלל ריק.⁽³⁹⁾

שטיינברג רואה את עולם הנכרים כמעורה במערכות היש, כנושא רעיון ההמשך, כסמל הפשטות והתמימות. כלל גדול בסיפורי שטיינברג: כשמזדמנים אצלו יהודי וגוי יחד-האחרון עולה יפה מן הראשון: הוא פשוט ואנושי יותר. ואמנם גבורי שטיינברג היפים ביותר מבני הנכר.

"יהודי העיירה לא אהבו משום-מה את בן-מולדתם זה, אף על פי שיעקב אברמוביץ היה ראשון בין מחלקי צדקה וגם לפחותי-אנשים היה מסביר פנים מתוך בת-צחוק של לעג קל, ולהפך הרוסים החשובים, הפקידים אלה התייחסו ליעקב אברמוביץ ברגש מעורב מכבוד, תמהון והערצה."⁽⁴⁰⁾

היהודי, אפילו הוא מסוג האינטליגנטים, יש לו איזה רגש של נחיתות לגבי שכנו הנכרי שכערכו. הסטודנט למדיצינה, גבור הסיפור "על גבול אוקראינה", שנזדמן לסביבת משפחה רוסית אינטליגנטית, אינו יכול לשכוח את יהדותו, וכל רגע הוא לו שעת חשבון-הנפש.⁽⁴¹⁾

"אצלנו, בין היהודים, אין אנשים בעלי אורגאניזאציה נפשית כזאת, מהרהר הוא בלבו למראה פני הדוקטור שהביעו עדינות וליאות גם יחד."⁽⁴²⁾

ובאותו סיפור, וכשנפלטת מפי הסטודנט איזו הערה פשוטה ולבבית, שנאמרה בקול רך מבלי היסוס-לב ומבלי התחכמות קודמת, הוא תמה על עצמו: **"בפעם הראשונה אני מדבר בקול של אינו-יהודי, אני אספר לו על דבר מדינות הים".**

אמנם שטיינברג יודע את מקור הרעה שנפלה על היהודים שמקורם באוקראינה. הם לא שכחו את המקור הזה שהוא מקום מולדתם. וגם כן לא נעלם ממנו הצד הטראגי שבחיי היהודי. הוא רואה את הדלות המחפירה, המכאיבה כל חלקה טובה, המוחקת את צלם האדם, את העבדות המדכאה, את פרפורי-היאוש בתנאים של שלטון עריץ, בתוך אוירה של שנאה ואימת פוגרומים.

אך אין דבר מונע שטיינברג מלגלות גילוי אחרי גילוי את מקום התורפה בחיינו ומלתאר במין עקשנות מתמידה של סגפן, מתוך קצף כבוש ובאירוניה דקה ועוקצת את סגולות היהודי שבנו-את הפזיזות הנמהרה, את ההתחכמות היתירה, את הרוחניות הקיצונית- את חוסר הפשטות והטבעיות. תמונה זו של ההווי היהודי, על בליטותיו ועל קווי העמוקים, ועל מקור מולדתו, וביחוד מקור דמויותו של שטיינברג היהודים שבאוקראינה. על כן אנו רואים ששטיינברג רואה מתוך המסגרת המאירה של הנוף האוקראיני הנוהר בשקט שדותיו ובשטניו המזהיבים. טבע המקום שימש כאן בלא-יודעים אמצעי אמנותי.⁽⁴³⁾

רקע סיפורו של שטיינברג, "על גבול אוקראינה" נתון על פני השטח הגלוי של נוף אוקראינה. שטיינברג גם כן מבליט את יחסיהם של היהודים בנכרים. היהודים האלה שהיו אכרים, בני כפר תמימי-אופי, עובדי אדמה ומגדלי בשטנים, היונקים את מנוחת נפשם משקט המרחבים ומשלוות הצמיחה של אדמתם הדשנה.

סכסוך שטיינברג עם גורלו באמצעות דמויות סיפוריו:

דמותו של אותו פיינברג בסיפור "על גבול אוקראינה", היא לרוב **דמותו של שטיינברג**. אף שטיינברג הוא בעל תכונה רפלקטיבית ויסוד ההתבוננות ניכר למדי בכמה מספוריו. הוא אוהב לתאר באריכות הלכי-נפש ומצבי-רוח ולעקוב את נדנודי הרגש והמחשבה לחילופיהם מול פרטי-פרטיהם.

פעמים יש לי רושם שספור-המעשה אינו בא כל-עיקר אלא כדי לתלות בו את ארג רעיונותיו והרהוריו של הסופר. מעין זה הוא הסיפור **"חלום"**. לרוב דמותו של הגיבור בסיפור זה היא אותה דמותו של שטיינברג, לפנינו דמות של צעיר חולם. הוא הקדיש את חייו למעשה גדול, לעמל-נפש שאין עמו תקוה לשכר- לכתובת ספר אשר יגול מעל עמו את החרפה ואת החטא אשר חטא לטבע, ויחשוף את השבילים הנעלמים המקשרים אותו עוד אל מעגל החיים הכללי.⁽⁴⁴⁾

" האיש הצעיר נרדם וחלם חלום. הוא ראה את עצמו במחצית בית זר. הוא התהלך הנה והנה על פני חדש משונה קצת, נמוך תקרה ורב יחוד, אשר כמותו עלול להיות רק בבית מבתי האצילים אשר בערי השדה... ועתה הנה כלו פתאום דבריו ונפשו הולכת וכלה באין מעצור, באין יצור אדם אשר יאזן לאמרי פיו, באין לו פתאום כל דמות דיבור למען הקים את תבנית הזוועה אשר קורא לה: פיגרומים".⁽⁴⁵⁾

אילו במעמקי נפשו יודע הגבור את כל חוסר-הממשות שבדבר, את כל חוסר-הטעם שבמפעלו של אדם הבא ללחוש על המכה, בשעה שהכל טובע בים של דלות וכל יום הוא הרת-אימה מחמת סכנת הפוגרומים. ובינתיים הוא שוהה בעיירה והוא רואה את הוריו כשהם מתלבטים בענותם. הסיפור נפסק עם החלום. אין כאן דמויות או גושי-חיים מסויימים, אלא

חילופים של מצבי-נפש, ניתוחים דקים ומעשה-אריגה של הרהורים ודמיונות. אני רואה שדמות שטיינברג הייתה תוך דמות הגבור של הסיפור הזה, כי תכונותיו של הגבור היו לרוב מתאימות לתכונותיו של שטיינברג.

שטיינברג הוא מספר-משורר, ויסודות השירה גלומים בפרוזה שלו. יש בה רנן מילודי, רוך לירי, יש בה גם ציוריות. לא ציוריות מילולית, חיצונית, המתהדרת בריבוי של השאלות, **אלא זו המאירה מבפנים של דמויותיו של שטיינברג.**⁽⁴⁶⁾

בשאלת דמותו של שטיינברג בסיפוריו, אני רואה גילוי המשמעות הפנימית של הדמות שמתמקד בה שטיינברג בכמה מסיפוריו. בסיפור: **"החולה ביער"**, מגלים את דמותו של שטיינברג מצד חדש- הוא הצייר בעל טונים רכים ומדוממים. תוגה דקה כעין החלום נסוכה על הדברים. **כל התכונות האלה הם תכונותיו של שטיינברג עצמו, שמתגשמות בדמותו.**⁽⁴⁷⁾

"באחד הערסלים יושב חולה צנום ואוכל את ארוחתו מבלי עורר כל שאון באכילתו וידו הרזה והכתומה מחוסר, דם מופיעה מרגע לרגע בין הארניים הירקרקים...צלצול המלה אבא, ההרהור הקל כי היום יום רביעי, והרגש הנפלא, רגש הממשות שהרגישה ברגע שנגעה רגלה בכריכת הספר הקשה, כל זה מתאחד בלבה".⁽⁴⁸⁾

כאן, חלום חיים שעברו, כמישה אטית של אצילות מזדקנת. שינת-מות של נעורים כבים, גוויעה שקטה כשלכת. שטיינברג כאן מדבר על עצמו, דמותו של היהודי המזדקן בגלות, והנערה החולה הגוועת בדמי היער אף היא מתעוררת לרגע קל למגע המציאות. שטיינברג רואה בעצם דמותו רק את היחיד, ואת היחיד- רק ברגע של תסבוכת הנפש, ברגע של התאהבות, של קנאה או של משבר רוחני.

תנועות דמויות סיפוריו של שטיינברג אינן באות בעצם אלא כדי להבליט את תנועות הנפש, את המבוכה וההתרוצצות הפנימית של גבוריו. עולמן של אלו הוא עולם הרגש בעיקר, שאיפות, מאויים וגירויים סכסואליים. יריעות סיפוריו של שטיינברג רחבות למדי. יש ציורי נוף ויש גם מערכת נפשות. שטיינברג כאשר מתייחס לדמויותיו, הוא מדבר בפרטי פרטיהן, ומגלה את המצב הנפשי, והיחסים שבין הדמויות האלה.

על כן אני רואה שדמויות סיפוריו של שטיינברג הם הציירים לסיפורים האלה, **ודרך סכסוך הדמויות האלה, שטיינברג מצייר את אופי יצירותיו.**

המסקנות:

1. שטיינברג היה סופר, הוגה דעות ומעמיק חקר בחזיונות חיים ויצירה.
2. יעקב שטיינברג הוא איש השפע, מספר פורה, ומרובים הנכסים שהכניס לאוצר הסיפור העברית החדשה.
3. שטיינברג היה מספר-אמן. כוחו היה גדול ב"חכמת הנפש", בתיאור מצבי-רוח ונדודי רגש ומחשבה.
4. שטיינברג מהסופרים שהביאו אתם יסוד מגרה ותוסס, דרכי-מחשבה וביטוי חדשים, עוז של מחאה מוסרית וחדירה נועזה לתהומות הצער והיאוש האנושי.
5. הדמות היא הציר אשר עליו תסוב יצירתו של שטיינברג.
6. סכסוך ספרותי (קונפליקט ספרותי), לפי מקורות ומבקרים הוא מה שהופך סיפור מעניין; אחרי הכל, סיפור על דמות הליכה בחיים ללא בע ייה, ואולי לא עושה עבור נרטיב משכנע או מרגש.
7. סכסוך (קונפליקט) הדמויות בסיפורי שטיינברג היה אמצע לציור אופי היצירות שלו.
8. שטיינברג צייר את אופי דמות סיפוריו באמצעות הכניסה לתהומה.
9. הוא הירבה לספר על האשה ויצריה המפרפרים, על יפיה הרב וגורלה הטרגי. ותיאר את סכסוכה עם סביבתה ובני חברתה.
10. שטיינברג מתמקד בנבכי-הנפש המטירים ביותר, דרך עצב הדמויות.
11. בסיפורי שטיינברג, אנו עוקבים אחרי רעיון ועמדה נפשית מסוימת, ולא אחרי רמה אמנותית, המשתנה חליפות מסיפור לסיפור.
12. כוחו של שטיינברג גדול בתיאורים פסיכולוגיים, ביחוד כשאלה מהווים את עצם הסיפור מתוך כוונה אמנותית תחילה.
13. שטיינברג תיאר לבטי אהבה ומשחקי אהבה ונוקיע קלון הגבר לגבי האשה, העולה עליו במעלות רוחה.
14. דמיותיו של שטיינברג משאירות בלב הקורא רושם בל-יימחה של הכרחיות פסיכולוגית וכוח-ביטוי נמרץ.
15. רוב סיפוריו של שטיינברג היו אמצע חשוב לשכנע את הקורא, והוא נשען על הדמויות להגשמת המטרה הזאת.

הערות שוליים:

1. רפאל, חיים. הסכסוך הספרותי, דביר (תל-אביב 1987). עמ' 12.
2. שם. עמ' 12.
3. אברהם, יוחנן. הסכסוך כאלמנט בסיפורים. שוקן (ירושלים 1990). עמ' 24.
4. ברש, משה. דמות האדם בתולדות האמנות, עיונים. הסוכנות היהודית (ירושלים 1967). עמ' 16.
5. שם. עמ' 16.
6. שם. עמ' 17.

7. בן-אור, אהרון. תולדות הספרות העברית החדשה, כ' שליש. יזרעאל (תל-אביב 1966). עמ' 112.
8. שאנן, אברהם. הספרות העברית החדשה לזרמיה, כ' רביעי. מסדה (תל-אביב 1967). עמ' 114.
9. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 118-119.
10. תמיר, יצחק. אמנות סיפוריו של יעקב שטיינברג. דביר (תל-אביב 1985). עמ' 44.
11. אפשטיין, אברהם. מקרוב ומרחוק. פרקי מסה ובקורת. אוהל (ניו-יורק 1944). עמ' 134.
12. כהן, אדיר. הסיפורת העברית בשנות המדינה. אחיאסף (ירושלים 1973). עמ' 118.
13. שם. עמ' 120.
14. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 137.
15. כהן, אדיר. שם. עמ' 123.
16. תמיר, יצחק. שם. עמ' 26.
17. שטיינברג, יעקב. מות הזקנה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10310>
18. תמיר, יצחק. שם. עמ' 111.
19. שטיינברג, יעקב. העיוורת. <http://www.aviv.org.il/Apps/WW/page.aspx?w>
20. גיל, משה. כתבים נבחרים, מבוא וביבליוגרפיה. ראובן מס (ירושלים 1970). עמ' 246.
21. שטיינברג, יעקב. בשטנים. <https://bybe.benyehuda.org/read/10467/read>
22. סדן, דב. בין דין לחשבון: מסות על סופרים וספרים. דביר (תל-אביב 1963). עמ' 134.
23. שם. עמ' 145.
24. שטיינברג, יעקב. בשטנים. <https://bybe.benyehuda.org/read/10467/read>
25. תמיר, יצחק. שם. עמ' 78.
26. שטיינברג, יעקב. בת ישראל. <https://bybe.benyehuda.org/read/10316>
27. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 119.
28. יזרעאל, סוניה. מחקר בדמויותיו של יעקב שטיינברג. שוקן (ירושלים ותל-אביב 1995). עמ' 89.
29. שטיינברג, יעקב. בשטנים. <https://bybe.benyehuda.org/read/10467>
30. בן-דב, ניצה. חיים כתובים. שוקן (ירושלים 2011). עמ' 205.
31. שם. עמ' 206.
32. שטיינברג, יעקב. על חוף הדיסנה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10319/read>
33. ריבולוב, מנחם. לעולם: דברי מסה ורשמי-מסע. ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק, 1955). עמ' 316.
34. שם. עמ' 318.
35. שטיינברג, יעקב. על חוף הדיסנה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10319/read>
36. ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 319.
37. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 135.

38. שטיינברג, יעקב. על גבול אוקראינה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10471>
39. קריצוויל, ברוך. יעקב שטיינברג (המשורר והסופר). דביר (תל-אביב 1977). עמ' 93.
40. שטיינברג, יעקב. על גבול אוקראינה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10471>
41. קריצוויל, ברוך. שם. עמ' 94.
42. שטיינברג, יעקב. על גבול אוקראינה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10471>
43. אפשטיין, אברהם. שם. עמ' 135.
44. תמיר, יצחק. שם. עמ' 88.
45. שטיינברג, יעקב. חלום. <https://bybe.benyehuda.org/read/10320/read>
46. בלבן, אברהם. יעקב שטיינברג: פרקי מסה ובקורת. דביר (תל-אביב 1947). עמ' 54.
47. ריבולוב, מנחם. שם. עמ' 319.
48. שטיינברג, יעקב. החולה ביער. <https://bybe.benyehuda.org/read/10470>

המקורות:

המקורות העבריים:

- I. אברהם, יוחנן. הסכסוך כאלמנט בסיפורים. שוקן (ירושלים 1990).
- II. אפשטיין, אברהם. מקרוב ומרחוק. פרקי מסה ובקורת. אוהל (ניו-יורק 1944).
- III. בלבן, אברהם. יעקב שטיינברג: פרקי מסה ובקורת. דביר (תל-אביב 1947).
- IV. בן-אור, אהרון. תולדות הספרות העברית החדשה, כ' שלישי. יזרעאל (תל-אביב 1966).
- IV. בן-דב, ניצה. חיים כתובים. שוקן (ירושלים 2011).
- V. ברש, משה. דמות האדם בתולדות האמנות, עיונים. הסוכנות היהודית (ירושלים 1967).
- VI. גיל, משה. כתבים נבחרים, מבוא וביבליוגרפיה. ראובן מס (ירושלים 1970).
- VII. יזרעאל, סוניה. מחקר בדמויותיו של יעקב שטיינברג. שוקן (ירושלים ותל-אביב 1995).
- IX. כהן, אדיר. הסיפורת העברית בשנות המדינה. אחיאסף (ירושלים 1973).
- X. סדן, דב. בין דין לחשבון: מסות על סופרים וספרים. דביר (תל-אביב 1963).
- XI. קריצוויל, ברוך. יעקב שטיינברג (המשורר והסופר). דביר (תל-אביב 1977).
- XII. ריבולוב, מנחם. לעולם: דברי מסה ורשמי-מסע. ההסתדרות העברית באמריקה (ניו-יורק, 1955).
- XIII. רפאל, חיים. הסכסוך הספרותי. דביר (תל-אביב 1987).
- XIV. שאנן, אברהם. הספרות העברית החדשה לזרמיה, כ' רביעי. מסדה (תל-אביב 1967).
- XVI. תמיר, יצחק. אמנות סיפוריו של יעקב שטיינברג. דביר (תל-אביב 1985).

אתרי האינטרנט:

- I. פרויקט בן יהודה. <https://bybe.benyehuda.org/read/10310>
- II. <http://www.aviv.org.il/Apps/WW/page.aspx?w>.

صراع الشخصيات في أعمال يعقوب شتاينبرج القصصية

ا.م. أسماء عبد الكريم عبد الرحمن
جامعة سامراء

خلاصة البحث

تعد الشخصية إحدى الركائز المهمة في النتاج القصصي، ويرى أغلب النقاد بأن الشخصية هي المحور الذي تدور حوله أحداث القصة. لقد كتب الأديب اليهودي، الأوكراني النشأة **يعقوب شتاينبرج** كثيرا من القصص، وكان أغلبها يتحدث عن حياة اليهود في المهجر خصوصا في أوكرانيا. وقد انعكست البيئة هناك على قصصه تلك. وقد ركز شتاينبرج على الدور الكبير للشخصيات في رسم شكل نتاجاته. في بحثنا هذا تناولنا موضوع صراع الشخصيات في نتاجات شتاينبرج القصصية، ويشتمل هذا الصراع على اتجاهات وأهداف مختلفة، فهناك صراع الانسان مع بيئته، ومع مجتمعه، مع ذاته... الخ. ويعد صراع الشخصيات هذا نقطة الانطلاق لمعرفة العلاقة بين عناصر تلك النتاجات. لقد رسم شتاينبرج شكل الشخصية، لاسيما شخصية المرأة، عن طريق الغوص في أعماقها، ومعرفة أدق التفاصيل عنها. ومن خلال ذلك يمكننا معرفة توجهات تلك الشخصية التي بدورها ترسم لنا شكل النتاج الأدبي. لقد وظف يعقوب شتاينبرج الشخصيات بوصفها وسيلة للتأثير في أفكار القارئ من خلال الدور الكبير الذي تؤديه في مجريات الأحداث للعمل الأدبي..

الكلمات المفتاحية: صراع، شخصيات، يعقوب شتاينبرج، نتاجات قصصية.

תקציר על החוקרת:

עוזר לפרופ' אסמא עבד אל-כרים עבד אל-רחמן- אוניברסיטת סאמרא. זוכה תואר שני מאוניברסיטת בגדא-פקולטת השפות. יש לי הרבה מחקרים בספרות העברית החדשה ופעילויות רבות בתחום הזה.

Email: asmaaabdulkreem@yahoo.com